

رینماییهکانی خۆچارهسهرکردنی گهری

گهری (scabiei)، نهخۆشیهکی مشهخوری مرۆفه که بههزی جۆریک له گهنهی مشهخورمه (Sarcoptes scabiei) له رینگه بهرکهوتنی پستهوه یان له رینگه جووتبوونهوه، یان له رینگه پنهخهفی نوسنن و جل و بهرگهوه، له کهسهکهوه بۆ کهسهکی تر دهگوزارنیهوه. نازهلهکان گهنه تایبته به خۆیان ههیه که به دهگهنن توشی مرۆف دهبن. نهگهر گهنه له دهرموهی جهستهی مرۆف بیهت، له ماوهی ۴۸ تا ۷۲ کاترمیردا دهمریت.

مندالان و بهسالاجووان ههستیارترن بۆ توشبوون. مییهی گهنهی گهری، خۆی دمخزینیه ناو پستهوه و ریرهو لهنیوان پهنجهکان و لۆچی مهچک و بن بال و ناوران و ناوگهل و ناوچهی نهنامی زاوژی دروست دهکات. دهکریت ریرهوی گهنهی گهری، لهناو بیستی ناسکی مندال، له ناولهپ و ژیرپیشی ههیهت.

ههموو نهنامانی خیزانی نهو کهسهی توشی گهری بووه، نهوانهش که هیچ نیشانهیهکیان پیوه دیار نییه و ههر کهسهکی تریش که بهرکهوتنی نزیکه لهگهلیدا ههیهت، بۆ نموونه سهرجینی، دهیهت له ههمان کاتدا چارسههر بکرین.

کاریکی باشه که باخچهی ساویان له گهری مندالهکه ناگادار بکریتهوه. کهسهی توشبوو، دهتوانیت رۆژیک دواي پهکهم جاری چارهسهرکردن، بچینهوه باخچهی ساویان و قوتابخانه و سههر کار. نهوهی جیاوازه، نهو (گهری توژالی)یهیه که پزیشک دهستنیسانی کردیهت، لهو بارهه پویهسته ههتا کۆتاییهاتنی ههموو چارسههرهکان، توشبوو دوربکهوتیهوه له بهرپهککووتن لهگهل کهسانی تر. دهکریت گهری توژالی، وانا گهری گشتگیر، توشی کهسانی بهسالاجوو و نهو کهسان بییهت که که توانای بهرگریان لاواز بووه.

نیشانهکان

گرینگترین نیشانهی گهری، خورانیکی زۆر بههیزه که هۆیهکی کاردانهوی لهسه بهرامبههر به دهردراوی گهنهکه. نهو کهسهی که بۆ یهکهمهجار توشی گهری دهیهت، دواي ۳ ههتا ۴ ههفته دواي توشبوونهکی، نینجا نیشانهکانی لئ دهردهکویت. نهو کهسهی که دووباره توش دهیهتهوه، ههستیار بووه و له چهند رۆژیکدا خورانهکی دهست پین دهکات.

خوران له ملهوه بهرهو خوار، ههموو لهش دهگریتهوه. منال به تایبتهی ناولهپ و لۆچهکانی مهچک و ژیر پین و بن بال و بهشی خوارموهی سکی دهخوریت. خورانهکه له نیوران و شهواندا بههیزترینه. نهو کهسانی تهمنیان له سهرووی ۵ سهلهوهیه زۆر به دهگهنن گهری دهموچاویان دهگریتهوه.

پیهت قنچهکه و تلۆقی بچووک و شوینهواری خوراندن و ریرهوهکانی گهری پیوه دیار دهیهت. له گهوه سهلهکاندا خوران و شوینهواری خوراندن، له نیوان پهنجهکان و بن بال و ناوران و ناوهراستی لهشدا چر دهینهوه. دهکریت گهری، ههر له قوناعی سههرتاوه بگوزریتیهوه، تهنانهت نهگهر نهو کهسهی توش بووه، هیشتا نیشانهکانیشی لئ دهرنهکهوتیهت.

خۆچارهسهرکردنی گهری

- بۆ خۆ چارهسهرکردنی گهری، کریمی چارسههری پزیشکی بهکار بهینه، که دهتوانیت له دهرمانخانه، به بی رهچهتهی پزیشک بیکریت. دوو کریمی پزیشکی جیاوازه له دهرمانخانهکاندا وهک گیراوهی خۆچارهسهری دهست دهکهن (بروانه خوارموه).
- له ههمان کاتدا نهو نهنامانهی تری خیزانیش چارسههر بکه که هیچ نیشانهیهکیان پیوه دیار نییه و ههر کهسهکی تریش که بهرپهککووتنی نزیکه لهگهلدا ههیه. نهوانهی که توشی گهری بوونه و نیشانهکانیان پیوه دیاره و نهوانهش که له نزیکهوه بهرکهوتیان ههیه و نیشانهیان پیوه دیار نییه، به ههمان رینماییه چارهسهر دهکرین.
- نهگهر تاکه کهسهیک که له خیزانهکهدا گومانی گهری لئ دهکریت، تهمنی کهمتر له ۲ سال بیهت، بۆ پشتر استکردنهوهی توشبوونهکه، پش دهستپنکردنی چارهسهرکردنهکه، پهیهندی به پزیشکهوه بکه.
- دواي ۷ ههتا ۱۰ رۆژ، چارهسهرهکه دووباره بکهوه.

كریمی چاره‌سهر کردنی پزیشکی بۆ خۆچاره‌سهر کردن:

1. به‌نزیل به‌نزوات **Bentsyllibentsoaati** ۲۲.۵% دیسولفییرام **disulfiraami** ۲% گیاروهی کریمی (Tenutex®)
 - بۆ مندالنیك به‌کاری مه‌هینه كه تهمهنی كه‌متر له یه‌ك سال بئیت.
 - له كاتی دووگیانی و شیربئنداندا، به‌کاری مه‌هینه.
 - گرنه‌گه به به‌راورد به قه‌باره‌ی له‌شی نه‌خۆشه‌كه، بری‌کی پیوست له کریم به‌كار به‌ئینریت، بۆ گهوره‌سال به‌گشتی ۵۰ هه‌تا ۶۰ گرام، نه‌گهر پیوست بوو بری‌کی زیاتر. هه‌ر پاكه‌تیك ۱۰۰ گرام کریمی تئدایه.
 - به‌لایه‌نی كه‌مه‌وه بۆ ماوه‌ی ۲۴ كاترمیر کریمه‌كه به‌جئ به‌ئله هه‌تا كاری تئ بكات.
 - له‌وانه‌یه بیته هۆی زهردیوونی هه‌ندیک له قوماشه‌كان یان بۆنیکی درێخایه‌ن.

یان

2. کریمی گیاروهی پیرمیتیرین **Permetriini** ۵% (Permethrin morningside 5%®, Perxine 5mg/g)
 - بۆ مندالنی خوار تهمهنی ۲ مانگ، به‌کاری مه‌هینه.
 - بری کریم بۆ یه‌ك جار چاره‌سهر کردن وه‌ك مه‌زهنده:
 - گرنه‌گه به رێژه‌ی پیوست کریم به‌كار به‌ئینریت به به‌راورد به قه‌باره‌ی نه‌خۆشه‌كه.
 - به‌گشتی بۆ كه‌سی‌کی گهوره‌سال، ۱ هه‌تا ۲ پاكه‌ت کریمی ۳۰ گرامی به‌سه بۆ چه‌ور کردنی هه‌موو له‌ش.
 - بۆ مندالنی سهروو ۱۲ سالان، به‌زوری یه‌ك پاكه‌ت کریم، واته ۳۰ گرام به‌سه.
 - بۆ مندالنی تهمهن ۶ هه‌تا ۱۲ سالان، به‌گشتی نیو پاكه‌ت کریم به‌سه، واته نزیکه‌ی ۱۵ گرام کریم.
 - بۆ مندالنی تهمهن ۲ مانگان هه‌تا ۵ سالان، چاره‌تیك له پاكه‌تی کریمه‌كه به‌كار ده‌هینریت.
 - ژناتی دووگیان و شیرده‌ر ده‌توانن کریمی پیرمیتیرین به‌كار به‌ئین.
 - کریمه‌كه به‌لایه‌نی كه‌مه‌وه بۆ ماوه‌ی ۱۲ كاترمیر به‌جئ به‌ئله هه‌تا كاری تئ بكات.

به‌كاره‌ینانی کریمی چاره‌سهری پزیشکی:

- دلنیا به‌ له‌وه‌ی كه پئسته‌كه خاوین و وشكه.
- به وریایه‌وه کریمه‌كه له هه‌موو جه‌سته‌ده، به ناوله‌پ و ژیر پئیه‌كانیشه‌وه. هه‌رجه‌نده له روونکردنه‌وه‌ی ناو پاكه‌ته‌كه‌دا نووسراوه له چه‌ناگه‌وه بۆ خواره‌وه، به‌لام باشه نه‌گهر پئستی سه‌ر و گوچكه‌كانیش چاره‌سه‌ر بکه‌یت. به تاییه‌تی به وریایه‌وه نیوان په‌نجه‌کانی ده‌ست و قاچ و شوینه‌کانی چه‌مانه‌وه و ژیربال چه‌ور بکه. له‌بیرت بیت به‌شی ناوه‌وه‌ی ناوک و نه‌ندامه‌کانی زاوژینیش چاره‌سه‌ر بکه‌یت (به‌لام کریمه‌كه نابیت له لینجه پئستی ناو‌پۆش بدریت). بۆ مندالی خوار تهمهنی دوو سالان، کریمه‌كه له روخساری ده‌دریت. پیوست ناکات رووخساری گهوره‌سال و مندالی سه‌رووی دوو سالان چاره‌سه‌ر بکریت، نه‌گهر هیچ نیشانه‌یه‌کی نه‌بیت یان گۆرانکاریه‌کی دیار له پئسته‌که‌یدا رووی نه‌دایت. کریمه‌كه مه‌ده له ده‌وری چاو و ده‌م و کونه‌کانی لووت.
- نینۆکه‌کان کورت بکه‌وه و ده‌رمانه‌كه له ژیر نینۆکه‌کانیش ده.
- ده‌سته‌کانی مندال به ده‌ستکێشی لۆکه بپارێزه، بۆ نه‌وه‌ی ماده‌ی وروژینه‌ر نه‌چینه‌ چاویه‌وه. ده‌ستکێش به‌كاره‌ینان بۆ گهوره‌ته‌مه‌نیش باشه، نه‌وه‌ك به هه‌له له‌کاتی شوشتندا کریمه‌كه لا بچیت.
- دوا‌ی لێدانی گیاراوه‌كه ده‌ستت مه‌شو! نه‌گهر شوشتت، یه‌كسه‌ر و دووباره کریمه‌كه‌ی لئ بدوه.
- دوا‌ی ماوه‌ی دیاریکراو، کریمه‌كه به ناو و سابوون بشو (بروانه پئست).
- جل و به‌رگی خاوین له‌به‌ر بکه.

پاک‌کردن‌هوه

- هر جاریک که به کریم چارمسر ده‌کهریت، بۆ رۆژی دواتر کاری پاک‌کردن‌هوه‌که بکه.
- نهو جل و بهرگ و خاوی و پیخه‌فی نوستنانه‌ی که له ماوه‌ی ههفته‌ی پیش‌ه‌ودا به‌کار هاتوون، به به‌نامه‌ی شوشتن به ۶۰ پله‌ی سه‌تی بشۆ. به‌تانی و سه‌رینه‌کانیش بشۆ.
- نهو جل و بهرگ و پیللو و کلاو و یاری نهرمۆله و سه‌رین و به‌تانی و سه‌رپۆشی ته‌ختی خه‌و و هند که به‌رگه‌ی ناو یان به‌نامه‌ی شوشتنی ۶۰ پله‌ی سه‌تی ناگرن، بۆ ماوه‌ی ۷ رۆژ، له‌ناو کیسه‌یه‌کی نایلونی داخراو دادنه‌رین و به‌کار ناهیندرین. له پله‌ی گهرمی ژووردا هه‌لیبگره.
- یان ده‌توانیت بیانیه‌یه‌ته دهرمه و له پله‌ی ۲۰-ی ژیر سفر بۆ ماوه‌ی ۱ رۆژ یان به به‌ستوویی بۆ ماوه‌ی ۱ رۆژ، له‌ناو کیسه‌ی نایلوندا، دایان بنییت.
- به وریابه‌هوه دۆشه‌ک و کهلوپله‌ی په‌رۆبینی ناومال و کۆشه‌ی قه‌نه‌فه‌کان و فه‌رشه‌کان، به گسکی کاره‌بایی گسک بده. راسته‌خۆ دوا‌ی گسکدانی کاره‌بایی کیسه‌ی توز و خۆله‌که بخه‌ره ناو زبل و خاشاکه‌وه.
- نه‌گه‌رنا، به‌شینه‌یه‌کی ناسایی و به قوماشینیکی پاک‌کهر مه‌وی شیدار پاکیان بکه‌ره‌وه. ماده‌ی پاک‌کهر مه‌وی ناسایی مالان به‌کار ده‌هینزیت.
- له کاتی جلشوشتن و پاک‌کردن‌هوه‌دا ده‌ستکێشی لاستیکی خۆپاریز به‌کار به‌ینه.
- به‌رگه‌دۆشه‌کی پاک به‌کار به‌ینه.

قۆناعی دوا‌ی چارسه‌ه‌کردن

خورانی دوا‌ی چارسه‌ه‌کردن، زیاتر له مانگیک له دوا‌ی چارسه‌ه‌کردن‌ه‌که‌ش به‌ردوام ده‌بیت. نه‌وه نیشانه‌ی سه‌رنه‌که‌وتنی چارسه‌ه‌کردن‌ه‌که‌ نییه. ده‌توانیت له کاتی پیوستندا، بۆ که‌مه‌کردن‌ه‌وه‌ی خورانه‌که، کریمی هایدروکورتیزۆن hydrokortisoni به‌بی رمچینه له دهرمانخانه بکهریت و به‌کار به‌ینیت.

که‌ی سه‌ردانیی پزیشک بکهریت؟

- نه‌گه‌ر تووشبوونی گه‌ریه‌که قورس بیت یان به‌رلاو بیت یان هه‌وی کردبیت یان خۆچارسه‌ه‌کردن سوودی نه‌بیت، پزیشک ده‌توانیت دهرمانتیک له شیوه‌ی سه‌ب و جۆرکه‌انی دیکه‌ی کریمی پزیشکیی چارسه‌ه‌کردن، به رمچه‌ته بنوسیت.
- نه‌گه‌ر تاکه که‌سینک که له خیزانه‌که‌دا گومانی گه‌ریی لئ بکهریت، ته‌مه‌نی که‌مه‌تر له ۲ سال بیت، پیش ده‌ستپێکردنی چارسه‌ه‌کردن‌ه‌که، په‌یوه‌ندی به پزیشکه‌وه بکه. پزیشک دلنیا‌تان ده‌کاته‌وه له‌وه‌ی که نایا تووشی گه‌ری بووه یان نا.
- نه‌گه‌ر کۆرپه‌یه‌ک ته‌مه‌نی له‌خوار ۲ ساله‌وه بیت و له په‌تای گه‌ریی خیزانه‌که‌دا تووش بووبیت یان به‌رکه‌وته‌ی تووشبوونه‌که بووبیت.
- نه‌گه‌ر خورانه‌که بۆ ماوه‌ی زیاتر له مانگیک دوا‌ی چارسه‌ه‌کردن‌ه‌که درێزه‌ی کیشا.

زانباریی زیاتر

گه‌ری، وتاری تیرفنیوس کیره‌ستو Syyhy, Terveyskirjaston artikkeli:
<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00507>

گه‌ری Syyhy, Terveyskylä.fi:
<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/lasten-infektioaudit/lasten-ihoinfektio/syyhy>

دارێزه‌ری رینمایه‌که: چالاکیی په‌تازانی